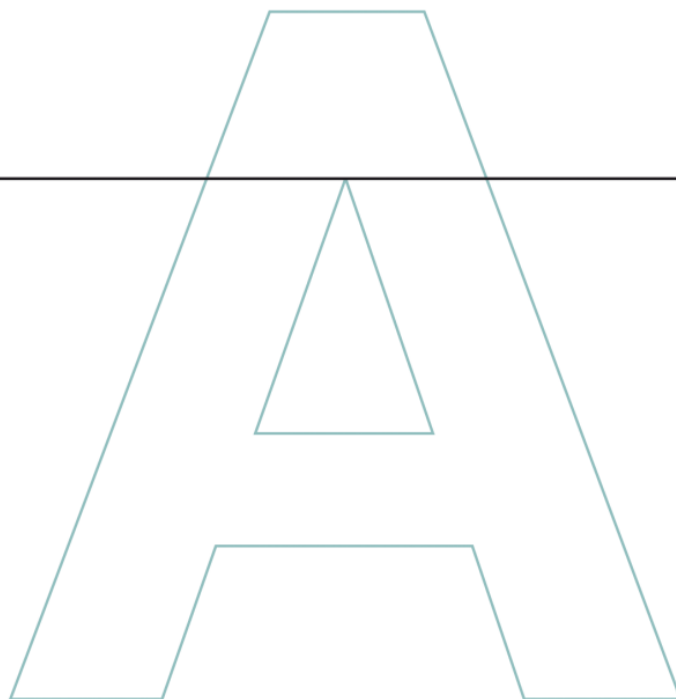

Advies

DATUM 24 november 2020

VOLGNUMMER 2020-2021/03

COMMISSIE

Nood aan een versterkte samenwerking om buitenlandse straatkinderen opvang te bieden en te beschermen tegen geweld

1. Kinderrechten onder druk bij niet-begeleide straatkinderen

1.1. Grote ongerustheid over kinderen en jongeren die op straat leven

Heel wat hulporganisaties op het terrein maken zich zorgen over de groeiende groep van jonge straatkinderen en -jongeren van Maghrebijnse origine die vooral in de grotere steden in ons land op straat verblijven. In november 2019 kreeg het Kinderrechtencommissariaat het signaal dat er zo een groep van jongeren rondzwerft in Brussel. Het zijn jongeren uit vooral Marokko en Algerije die zonder familie naar hier komen en hier in armoede leven. Ze lijken deel uit te maken van een groep en er zijn ernstige indicaties dat het om kinderen en jongeren gaat die het slachtoffer zijn van mensenhandel. Ze overleven op straat en reizen tussen Spanje, Frankrijk, Italië, Duitsland, Denemarken, Zweden, Groot-Brittannië en België.

De Maghrebijnse straatkinderen en -jongeren zijn een groep die al langer gekend is, maar mensen die hen tegenkomen op het terrein geven aan dat de kinderen en jongeren momenteel vaak nog zeer jong zijn, van 9 tot 14 jaar.

In Brussel zouden een 30-tal minderjarigen geïdentificeerd. Dat is maar een fractie van de 448 Marokkaanse en 344 Algerijnse jongeren die in de statistieken van de Dienst Voogdij van 2019 vermeld staan. Maar de groep niet-

begeleide straatjongeren waar het hier over gaat, is heel mobiel en vermoedelijk veel groter. Ze slapen in kraakpanden, lege gebouwen en stations en ze zijn vaak verslaafd aan verdovende middelen zoals lijm, ether en alcohol. De jongeren hebben weinig structuur en zijn kwetsbaar voor misbruik. Er zijn onrustwekkende signalen dat de jongeren mogelijks slachtoffer zijn van mensenhandel. De jongeren dragen dure en regelmatig nieuwe kledij en men weet niet van waar die komt. Vaak worden één of meer van deze jongeren aangehouden door de politie wegens diefstallen, op straat verblijven onder invloed, slapen in stations. Dit gebeurt in verschillende politiezones binnen en buiten Brussel.

Hulpverlening, maar ook politie en parket hebben slechts een partieel beeld van de situatie. Het identificeren van minderjarigen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of uitbuiting is vaak niet evident. Sommige jongeren hebben een voogd en andere niet. Voor een beperkt aantal jongeren is er een jeugdrechter aangeduid, meestal na het plegen van zwaardere feiten. Zowel hulpverlening als politie hebben geregeld contacten met deze jongeren, zoeken naar oplossingen, maar geven het signaal geen vat te krijgen op het probleem. Men slaagt er niet in de jongeren effectief te helpen binnen de bestaande hulpverlening en ook bij de politie is er geen overzicht van het probleem.

1.2. Hinderpalen in het bereiken van deze kinderen en jongeren

Gebrek aan informatie-uitwisseling en coördinatie en aanwijzingen van mensenhandel

Een van de grootste problemen is dat de informatie over de straatkinderen en -jongeren versnipperd is. Uiteraard moet er rekening gehouden worden met het beroepsgeheim maar er is een nood op het terrein aan minimale informatie-uitwisseling en coördinatie tussen hulpverlenende organisaties en tussen hulpverlening en politie. Nu vinden de diensten die werken rond deze doelgroep elkaar te weinig. Men zou kunnen bekijken of minimale informatie kan bijgehouden en gedeeld worden in het belang van deze kinderen. Indien er een voogd is aangesteld kan deze daar een grote rol in opnemen, maar geregeld blijkt dat er geen voogd werd aangesteld.

De politiediensten en parketmagistraten die optreden naar aanleiding van delicten gepleegd door sommigen van deze jongeren hebben maar gedeeltelijke informatie en weten niet wat er buiten hun zone met die jongeren is gebeurd. Hulpverleners worden niet rechtstreeks op de hoogte gebracht van de delicten en de reactie hierop, maar soms is er wel uitwisseling hierover via de voogd of een parketmagistraat. Voor de jongeren die een voogd hebben, bepaalt de woonplaats van de voogd welk parket bevoegd is. Ook op het niveau van de parketten leidt dat tot versnippering van de informatie. Daardoor heeft elk parket slechts een partieel beeld van de situatie.

Bovendien is onduidelijk welke instantie en administratie in eerste instantie bevoegd is voor deze problematiek: de Vlaamse gemeenschap, de Franstalige gemeenschap of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, ...

Er zouden ernstige indicaties zijn van mensenhandel. Er is nood aan het krijgen van een zicht op de leiders van de groep jongeren en het netwerk rond de jongeren. Gezien het mogelijks om een internationaal netwerk van

mensenhandel gaat is de betrokkenheid van de cel Mensenhandel van Justitie en UNHCR of UNICEF aangewezen.

Bestaande hulpverlening is niet aangepast

Er werden al verschillende vormen van hulpverlening aangeboden aan de jongeren maar meestal zonder succes. Het lijkt erop dat er een specifiek aanbod nodig is voor deze doelgroep. Het middelengebruik bemoeilijkt elke vorm van opvang en begeleiding, zeker bij het samen plaatsen van deze jongeren in dezelfde setting. Er werd tot nu toe geen partner gevonden die een aangepast aanbod heeft. Vaak lopen de jongeren weg uit de voorziening waar ze naartoe gebracht worden. Als ze door de jeugdrechter geplaatst worden in een gemeenschapsinstelling is er bij hun vertrek 3 maanden later vaak geen natraject voorhanden. Men moet er alles aan doen om tijdens die 3 maanden ook een aanbod op maat aan te bieden zodat er gewerkt kan worden met de jongere, en hij of zij perspectief wordt aangereikt. Bij zijn vertrek zou er aangepaste vervolghulp met specifieke expertise voorhanden moeten zijn.

De drughulpverlening heeft minder ervaring in het werken met zulke jonge kinderen en het aanbod daar is niet voorzien op deze doelgroep. Er is wel een vermoeden dat het middelengebruik heel sterk gelinkt is aan het straatleven en het 'copen' met het harde straatleven. Er komen immers signalen dat deze kinderen relatief snel van de drugsverslaving kunnen loskomen. De drang om terug te keren naar de straat zou vaak wel nog een tijd aanwezig blijven.

Fedasil is enkel bevoegd om opvang te bieden als de jongere bereid is zich te laten registreren als niet-begeleide minderjarige vreemdeling, maar vaak is dat niet hun wens. De meeste jongeren komen niet via dit kanaal maar via de nachtopvang terecht in de jeugdhulp.

1.3. Basisrechten dagelijks geschonden

Het Kinderrechtenverdrag is duidelijk: kinderen hebben recht op zorg, op gezondheidszorg, op onderwijs en op bescherming tegen geweld en uitbuiting.

Deze kinderen en jongeren blijven verstoken van heel wat basisrechten. Wanneer kinderen niet in hun gezinsmilieu leven heeft de Staat de plicht om hen bijzondere bescherming te bieden en moeten ze opgevangen worden in een pleeggezin of in een voorziening (artikel 20 van het Kinderrechtenverdrag). Hun recht op onderwijs moet geëerbiedigd worden (artikel 28 van het Kinderrechtenverdrag). Artikel 24 van het Verdrag geeft hen het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en artikel 33 op bescherming tegen druggebruik en tegen betrokkenheid bij de distributie ervan.

Kinderen moeten verder beschermd worden tegen alle vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Verschillende vormen van kinderoitbuiting en misbruik hebben een eigen artikel in het VN-Kinderrechtenverdrag. Zo beschermt artikel 19 tegen kindermishandeling, artikel 32 tegen kinderarbeid, de bescherming tegen seksueel misbruik zit vervat in artikel 34, bescherming tegen kinderhandel in artikel 35 en de bescherming tegen uitbuiting in oorlogssituaties, zoals kindsoldaten in artikel 38. Alle overige vormen van uitbuiting en misbruik vallen onder artikel 36, dat stelt:

“De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle andere vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind”.

Artikel 39 geeft kinderen het recht op herintegratie in de maatschappij wanneer zij uitgebuit werden.

Veel van de hierboven vermelde rechten worden bij deze kinderen en jongeren dagelijks geschonden. Zeker wanneer het om jongeren gaat onder de 15 jaar kan getwijfeld worden aan hun vrijwillige instemming met de situatie waarin zij zich bevinden. Deze kinderen zijn bijzonder kwetsbaar voor misbruik en de bevoegde instanties dienen op te treden om hen wel de nodige rechten toe te kennen.

2. Wat al gebeurde

2.1. Rondetafels met betrokken actoren uit de hulpverlening, politie, justitie en overheden

We mogen deze jongeren die in onze hoofdstad rondzwerven niet loslaten. De overheid heeft een plicht vanuit het kinderrechtenverdrag om hen te helpen en te begeleiden. Hulpverleningsorganisaties trokken eind 2019 aan de alarmbel maar er is grote onduidelijkheid welke minister en welk beleidsdomein precies bevoegd is voor deze materie. Het kabinet van Brussels minister Elke Van den Brandt, bevoegd voor bijstand aan personen in Brussel, vroeg de Vlaamse kinderrechtencommissaris om partijen samen te brengen, de situatie te analyseren en te bekijken wie bevoegd is om hierrond op te treden.

In twee rondetafeloverleggen werden betrokken actoren uit hulpverlening, administratie, politie en justitie samengebracht onder voorzitterschap van de kinderrechtencommissaris en de Délégué-general aux droits de l'enfant, om tot een analyse te komen van de situatie en een aantal aanbevelingen te formuleren.

In de aanloop naar de rondetafels was op het terrein al overleg gepleegd in een poging om de problematiek aan te pakken. Er gingen vervolgens twee rondetafels door op 17 januari 2020 en op 11 september 2020. De tweede rondetafel was voorzien in maart 2020 maar kon toen niet doorgaan door de coronacrisis. De volgende actoren namen deel aan het overleg: UNHCR, Fedasil, Agentschap Opgroeien, Minor-Ndako, Caritas International, Child Focus, Esperanto, Pag-Asa, Platform kinderen op de vlucht, Politiezone Brussel-West, Politiezone Dilbeek, Unicef, de substituut-procureur van Brussel, Aide à la Jeunesse, Fedasil, Synergie 14, CPAS Brussel, de Dienst Vreemdelingenzaken bureau MINTEH en de Dienst Voogdij.

2.2. Ervaringen in andere steden

De ervaringen in andere steden rond gelijkaardige problemen kunnen hier leerrijk zijn. In Antwerpen en Gent ontwikkelde men een ketenaanpak. Deze ervaringen leren dat het lokaal bestuur ook best mee de regie opneemt. Dit is belangrijk voor het draagvlak voor een aanpak die duurzaam is. Repressie heeft in andere steden geleid tot versnippering en verplaatsing van de groep en veel experts waarschuwen voor een te repressieve aanpak

3. Aanbevelingen vanuit een kinderrechtenperspectief

Op basis van de gesprekken in de rondetafels waar de ervaringen van heel wat organisaties en diensten op het terrein werden gedeeld, formuleren het Kinderrechtencommissariaat en de Délégué-general aux Droits de l'Enfant hieronder een aantal aanbevelingen vanuit een kinderrechtenkader. Deze aanbevelingen werden voorgelegd en besproken op de rondetafels en konden rekenen op een grote gedragenheid bij de deelnemers.

De aanbevelingen strekken ertoe de samenwerking tussen diensten te versterken om zo kwetsbare buitenlandse straatkinderen effectief opvang te bieden en te beschermen tegen geweld.

3.1. Zorg voor coördinatie

Er zijn momenteel bij dit dossier diverse actoren betrokken uit de hulpverlening, de lokale besturen, politie, justitie en regionale overheden.

Er dient bepaald te worden wie de coördinatie op zich neemt enerzijds voor het realiseren van een gepast hulpaanbod en anderzijds op politieel en justitieel vlak voor de reactie op de delicten en het mogelijke probleem van mensenhandel. Er dient ook bepaald te worden welke minister en administratie in eerste instantie aanspreekpunt is voor het dossier van de straatkinderen in Brussel maar ook in de andere grote steden in ons land. Het lijkt dat in dit dossier het kabinet van Brussels minister Maron en van Brussels minister Van den Brandt in eerste instantie bevoegd zijn. Overleg met de ministers bevoegd voor Justitie en voor Welzijn van de Gemeenschappen lijkt ook zeker aangewezen.

Er is nood aan samenwerking over sectoren heen en een kader om minimale informatie aan elkaar te kunnen doorgeven in het belang van deze jongeren. Er is ook nood aan dossieropbouw en centrale bundeling van de gegevens.

De verspreiding van de dossiers over verschillende parketten en rechtbanken vormt een probleem. Men krijgt zo geen helder zicht op de problematiek. De vraag rijst of er een centralisatie kan zijn bij het Brusselse parket omwille van de precaire situatie van deze jongeren en of er één pool van voogden, die vertrouwd is met de problematiek kan aangesteld worden voor de jongeren die jonger zijn dan 15 jaar. Nu is het niet duidelijk wie een verdwijning gaat melden, wie bijhoudt waar een jongere zich bevindt of opduikt. Het volledige voortraject uitsluitend bij een voogd leggen is niet aan te raden. Voogden zijn niet in staat om het opvangprobleem op te lossen, maar als ze informatie hebben kunnen ze wel faciliteren.

3.2. Streef naar hulpverlening die de connectie met deze kinderen en jongeren kan behouden

Voogden als trajectbegeleiders

We pleiten voor het aanstellen van een voogd voor elk van deze kinderen en jongeren, uit hetzelfde arrondissement als waar de jongere effectief verblijft. Een voogd kan informatie bundelen en aanspreekpunt zijn of worden voor alle diensten die in aanraking komen met deze jongeren zoals jeugdhulpvoorzieningen, ambulante begeleiding (straathoekwerk, CAW's),

parket, jeugdrechters, lokale besturen, politie, etc. Het is een schending van de rechten van deze kinderen en jongeren indien ze geen voogd hebben. De voogd moet als een rode draad fungeren en een trajectbegeleider zijn die het hele gebeuren kan volgen.

De voogdij opnemen over een kind of jongere uit deze doelgroep is geen evidente taak. We kregen het signaal dat voogden soms ontmoedigd geraken omdat er te weinig geschikte hulpvoorzieningen zijn en omdat deze kinderen en jongeren vaak elke medewerking weigeren en geen contact willen met de voogd. In de praktijk verliezen voogden vaak meteen na de aanstelling het contact met de jongeren. Geschikte voogden vinden voor deze doelgroep vormt wellicht een uitdaging.

Een pool van voogden aanstellen die dit werk willen doen, hier het juiste profiel voor hebben (doordat ze bijvoorbeeld veel ervaring hebben met de doelgroep) en die hiertoe opgeleid zijn en ondersteund worden door culturele bemiddelaars kan hier een stap vooruit zijn. We menen dat een centralisatie van deze dossiers van de Brusselse straatkinderen bij één pool van voogden uit Brussel het meest aangewezen is.

Oprichting van een inloopcentrum

Er lijkt momenteel geen gepast aanbod voorhanden te zijn. Het bestaande residentiële aanbod en ook een besloten opvang van deze jongeren is vaak niet aangepast aan deze doelgroep en vaak ontbreekt nu ook een zinvol natraject na een opname in een besloten setting.

Een piste is om in samenwerking tussen straathoekwerkdiensten een ruimte te voorzien waar de jongeren terecht kunnen om te slapen, te koken en een douche te nemen. Een laagdrempelig inloopcentrum dus, waar de kinderen terecht kunnen als ze een vraag hebben of iets nodig hebben. Aan dat inloopcentrum zou korte nachtopvang verbonden moeten zijn, men ziet immers dat sommige jongeren terugkeren om te overnachten.

Wat betreft de hulpverlening zelf lijkt straathoekwerk een passend aanbod te zijn voor een deel van de doelgroep. De sleutel lijkt te liggen bij het opbouwen van een vertrouwensband via interculturele bemiddelaars, jongerenwerkers, straathoekwerkers en ex-sstraatjongeren die dezelfde taal spreken en de cultuur begrijpen. Nadat er een vertrouwensrelatie tot stand is gekomen met de jongeren kan er gewerkt worden aan de aanvaarding van een hulpverleningstraject.

Er is daarnaast ook aandacht nodig voor familiale bemiddeling (via skype, telefoon of organisaties in Marokko), zodat de familie mee de zorg kan opnemen voor het kind.

Aangepast residentieel aanbod voor jonge kinderen onder de 15 jaar

Om aan de behoeftes van kinderen onder de 15 jaar tegemoet te komen en hun rechten te vrijwaren, lijkt het ons noodzakelijk dat er een specifiek aanbod op maat wordt uitgewerkt. Men moet hier creatief op zoek gaan naar oplossingen die wel werken op basis van de ervaringen in het buitenland.

Deze kinderen en jongeren samen ergens opvangen blijkt vaak niet evident omdat ze elkaar sterk beïnvloeden. Hen apart onderbrengen bij andere leeftijdsgenoten is ook niet altijd aangewezen gezien hun drugsproblematiek en het straatleven dat deze kinderen en jongeren gewoon zijn. Er is specifieke kennis en ervaring nodig om deze kinderen en jongeren goed te begeleiden.

Het huidige residentiële aanbod is daar niet voor aangepast. Belangrijk binnen dit uit te werken aanbod is:

- dat er een plek is waar de kinderen en jongeren terecht kunnen en opgevangen worden overdag en 's nachts,
- dat aan hun veiligheid gewerkt wordt door een breuk te installeren met het netwerk dat hen uitbuit en door hen te begeleiden rond hun verslaving,
- dat de situatie van de jongeren geëvalueerd wordt en ze juridisch begeleid worden,
- dat ze socio-educatieve begeleiding krijgen.

Leeftijdsbepaling zal hier zeker een issue zijn dus zou iemand het mandaat moeten krijgen om te bepalen wie doorstroomt naar dit aanbod.

Expertise uit het buitenland benutten

Er is heel wat kennis aanwezig in het buitenland die we naar hier zouden moeten halen. Belangrijke sleutelfiguren en organisaties met expertise in dit domein zijn Najaat Malla, een Marokkaanse kinderarts verbonden aan de organisatie organisatie Bayti Casablanca. De Dienst Voogdij in Nederland, NIDOS, heeft een project uitgewerkt voor straatjongeren met dit profiel dat bestaat uit een verblijfsmodule gekoppeld aan een intensieve één op één begeleiding. In Zweden is Nadia Violain een experte in dit gebied van de Zweedse organisatie Framtidstaget. De Franse vereniging Trajectoires heeft ook veel kennis over deze doelgroep.

3.3. Richt een Projectgroep Maghrebijnse straatkinderen op

Er is nood aan een pilootproject om rond deze problematiek een echte samenwerking op te zetten. We denken aan een projectgroep voor een duidelijk afgebakende doelgroep, minstens voor de jongeren onder de 15 jaar, en met een duidelijk mandaat. Binnen deze projectgroep kunnen de dossiers gecentraliseerd worden, kan men aanklampend werken en kan er via case-management een hulpverleningstraject voor de jongeren worden uitgewerkt en een draaiboek opgemaakt worden vanaf de aanmelding van dit type dossiers. Op basis van de ervaring van de projectgroep kunnen dan concretere beleidsaanbevelingen geformuleerd worden voor de toekomst. De projectgroep zou met een specifieke pool van voogden uit het Brusselse kunnen samenwerken voor deze zeer specifieke doelgroep. De projectgroep zou Vlaamse, Franstalige en Brusselse actoren moeten bevatten. Elke nieuwe minderjarige binnen de doelgroep zou aangemeld moeten worden bij de projectgroep.

Organisaties of actoren die in beeld komen als mogelijke leden van deze projectgroep of van een bijbehorende stuurgroep zijn; een vertegenwoordiger van de Marokkaanse gemeenschap, Opgroeien, Aide à la Jeunesse, iemand die afgevaardigd is door de referentiemagistraat mensenhandel, de betrokken politiediensten, de betrokken voogden, Minor-Ndako, het OCMW, BRAVVO Brussel straathoekwerk en drughulpverlening, experts uit de geestelijke gezondheidszorg, PAG-ASA, ex niet-begeleide buitenlandse minderjarigen die zelf op straat geleefd hebben, begeleiders en jeugdwerkers met een migratie-achtergrond, specialisten in de Maghrebijnse context, experts uit de drughulpverlening, een kinderpsychiater. Er dient zeker ook overleg te zijn tussen deze projectgroep en Fedasil, de Dienst Voogdij en de gerechtelijke politie.

De projectgroep zou als doel moeten hebben om multidisciplinair aan de slag te gaan voor deze kinderen in concrete casussen. Binnen de projectgroep kan de expertise rond de problematiek verder uitgebouwd worden. Wat werkt er om jongeren uit het milieu te halen, wat niet, wat vonden ze zelf...? Er is nood aan opbouw van ervaring. En de projectgroep kan kennis uit het buitenland naar hier halen. De context van de kinderen, de ouders en de familie, moet hier ook bij betrokken worden.

3.4. Agendeer dit probleem op een Europees en internationaal niveau

Zoals reeds toegelicht gaat het om een zeer mobiele groep kinderen en jongeren die reizen tussen de verschillende Europese landen. Ook in Frankrijk in de grote steden is er de laatste jaren geregeld een passage van straatkinderen en -jongeren van Marokkaanse afkomst. Ook daar stelt men vast dat deze jonge kinderen zeer mobiel zijn en jeugdhulpverlening weigeren te aanvaarden. Ook in Nederland en Zweden probeerde men de voorbije jaren een specifiek aanbod op maat uit te werken voor deze straatkinderen omdat men ook daar vaststelde dat het niet evident is om deze kinderen en jongeren met de bestaande mogelijkheden te bereiken.

Er moeten internationale contacten gelegd worden met straathoekwerkorganisaties in Marokko die deze doelgroep kennen.

Daarnaast moet dit probleem geagendeerd worden op een Europees niveau gezien deze kinderen en jongeren zich verplaatsen over verschillende lidstaten en lidstaten met vergelijkbare vragen zitten ten aanzien van de problematiek.